

พลังชุมชนสู่การแก้ไขปัญหายาเสพติด: บทเรียนจากตำบลทับพริก อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

Community Empowerment in Addressing Drug Problems: Lessons from Thap Phrik Subdistrict, Aranyaprathet District, Sa Kaeo Province

อรุณรัตน์ จินดา^{1*}

Arunrat Jinda^{1*}

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและสถานการณ์ยาเสพติดของชุมชน ในเขตพื้นที่ตำบลทับพริก อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วและศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกัน ปราบปรามและแก้ไข ปัญหา ยาเสพติด ในเขตพื้นที่ตำบลทับพริก อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ซึ่งใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) บนฐานแนวคิดปรากฏการณ์วิทยาแนวตีความ (Interpretive Phenomenology) เครื่องมือ ในงานวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 2 วิธีการ คือ ศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) และศึกษาภาคสนาม (Field Study) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและการสนทนากลุ่ม เครื่องมือการทำงานด้านยาเสพติดของชุมชน จำนวน 5 คน ด้วยแบบบันทึกประเด็นและแนวคำถามในการสนทนา

ผลการศึกษา พบว่า สภาพปัญหาและสถานการณ์ยาเสพติดของชุมชนตำบลทับพริก อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วตั้งแต่ในช่วงปี พ.ศ. 2560 ประสบปัญหา ยาเสพติดเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นพื้นที่ชายแดน ติดกับประเทศกัมพูชา มีแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานจำนวนมากและเป็นจุดผ่านของการขนย้ายยาเสพติด และ กระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกัน ปราบปรามและแก้ไข ปัญหา ยาเสพติด ในเขตพื้นที่ตำบลทับพริก พบว่า ชุมชนมีการดำเนินงานภายใต้แนวคิดการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ โดยมีประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1. ผู้นำชุมชนมี บทบาทสำคัญในการสร้างการตระหนักรู้และเป็นแรงจูงใจในการรวมพลังของคนในชุมชน 2. ความร่วมมือของหน่วยงาน ภาครัฐและท้องถิ่น 3. ประชาชนมีบทบาทเป็นพลังหลักในการเฝ้าระวังและแจ้งเบาะแส รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรม ป้องกันปัญหา ยาเสพติด และ 4. การพัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนเข้มแข็งมีผลต่อความยั่งยืนของการป้องกันปัญหา ยาเสพติด ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าแนวทางการมีส่วนร่วมแบบองค์รวมที่ผสมผสานการป้องกัน ปราบปราม พื้นฟู และ ติดตามผลอย่างเป็นระบบตามแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1980) เป็นแนวทางที่เหมาะสมต่อการจัดการปัญหา ยาเสพติดในระดับชุมชน โดยตำบลทับพริกสามารถใช้เป็นกรณีศึกษาหรือแนวทางปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในการ พัฒนาโครงการต่อต้านยาเสพติด และเป็นต้นแบบในการขยายผลสู่ชุมชนอื่นที่มีลักษณะปัญหาใกล้เคียงได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

คำสำคัญ : พลังชุมชน ปัญหา ยาเสพติด การมีส่วนร่วม ตำบลทับพริก จังหวัดสระแก้ว

^{1*} สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
Department of Public Administration, Faculty of Humanities and Social Sciences, Valaya Alongkorn
Rajabhat University under the Royal Patronage.

E-mail : arunrat@vru.ac.th

*Corresponding author

Abstract

This research aimed 1) to examine the drug-related problems and situations in Thap Phrik subdistrict, Aranyaprathet district, Sa Kaeo province; and 2) to explore the community participation process in preventing, suppressing, and addressing drug issues. Qualitative research was employed based on the concept of interpretive phenomenology. Data were collected through documentary study and field study, including in-depth interviews with 10 community leaders using semi-structured interview guidelines, and a focus group discussion with 5 members of the local drug prevention network using guided questions.

The results showed that since 2017, Thap Phrik has experienced a dramatic increase in drug problems, due to its border location next to Cambodia, the influx of migrant workers, and the area's role as a transit point for drug trafficking. The community has responded with a structured participatory approach involving 4 key elements: (1) local leaders have played a crucial role in raising awareness and encouraging collective action; (2) collaboration among government and local agencies have supported coordinating solutions; (3) residents have participated in surveillance, reporting, and preventive activities; and (4) strengthening the community structure contributes to long-term sustainability. The findings indicated that a holistic approach combining prevention, suppression, rehabilitation, and follow-up—aligned with the participatory framework of Cohen & Uphoff (1980) - was appropriate for managing drug problems at the community level. Thap Phrik served as a best practice model adapted to other communities facing similar challenges to develop effective and sustainable anti-drug initiatives.

Keywords: Community Empowerment, Drug Problems, Participation, Thap Phrik, Sa Kaeo Province

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

ปัญหาหายาเสพติดในประเทศไทยถูกจัดอยู่ในปัญหาด้านความมั่นคงที่ต้องได้รับการแก้ไขในระดับสำคัญเร่งด่วน โดยปัญหานี้ได้ถูกบรรจุอยู่ในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในประเด็นเรื่องความมั่นคง แผนย่อยการป้องกันและแก้ไขปัญหามีผลกระทบต่อความมั่นคง ส่วนรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรและการพัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2566) ทั้งนี้แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนย่อยที่ 1 ได้มีการกำหนดเป้าหมายที่สำคัญเรื่องการป้องกัน ปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติด กล่าวคือ มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนการแสวงหาองค์ความรู้ใหม่มาประยุกต์ใช้ในการป้องกัน ปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติดเชิงรุกผ่านการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างมีส่วนร่วม โดยมุ่งเน้นการพัฒนาและฟื้นฟูศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องกับภาคประชาชน ความตระหนักในฐานะผู้ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหายาเสพติด ตลอดจนเสริมสร้างโอกาสในการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน และส่งเสริมบทบาทของสถาบันครอบครัวให้เป็นกลไก สำคัญในการป้องกันสมาชิกให้ปลอดภัยจากปัญหายาเสพติด รวมทั้งการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนการดำเนินงานเชิงพื้นที่ กระจายบทบาทในระดับพื้นที่อย่างเป็นระบบ โดยใช้หมู่บ้านหรือชุมชนเป็นศูนย์กลางในการแก้ไขปัญหา ทั้งนี้ผลจากการเสริมสร้างและมุ่งเน้นการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติดในประเทศไทยได้มีการดำเนินการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ทั้งในระดับประเทศและระดับชุมชนท้องถิ่น โดยประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหายาเสพติด ประกอบไปด้วย 2 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 3 การสนับสนุนการมีสุขภาพที่ดีของชนใน

สังคมและชุมชน (Good Health and Well - Being) และ เป้าหมายที่ 16 การสร้างสังคมสงบสุข ยุติธรรม และใช้กฎหมายบน พื้นฐานสิทธิมนุษยชน (Peace and Justice Strong Institutions)

นอกจากนี้ประมวลกฎหมายยาเสพติดมาตราที่ 3 ได้กำหนดให้มีการจัดทำนโยบายและแผนระดับชาติ เรื่องการป้องกัน ปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ. 2566 – 2570 โดยมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดในประเทศไทยอย่างต่อเนื่องจนไม่กระทบต่อสังคมไทย ขับเคลื่อนโดยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด นำโดยนายเศรษฐา ทวีสิน อธิบดีนายกรัฐมนตรี ได้มีระบุเป้าหมาย ตัวชี้วัดและแนวทางการทำงานเพื่อลดความรุนแรงของปัญหายาเสพติดในประเทศไทยให้ได้ภายในระยะเวลา 1 ปี ประกอบด้วย หลักการการมีส่วนร่วมและสร้างเข้าใจ ในการปฏิบัติให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ได้แก่ หน่วยงานส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่น โดยขอให้แต่ละจังหวัด ดำเนินการในเรื่องป้องกัน ปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างจริงจัง วัดผลได้ อย่างเป็นรูปธรรม (กรมประชาสัมพันธ์, 2566) และมุ่งเน้นการลดระดับความรุนแรงของปัญหายาเสพติดในระดับพื้นที่แบบบูรณาการ เน้นการส่งเสริมและขยายบทบาทของกลไกในระดับพื้นที่ สร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และองค์กรต่าง ๆ บนพื้นฐานของกระจายบทบาทและทรัพยากรอย่างเหมาะสม เพื่อให้ประเทศไทยสามารถเป็นศูนย์กลางในหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างประเทศตลอดจนพัฒนาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพให้กับบุคลากรด้านยาเสพติดระหว่างประเทศในภูมิภาคอาเซียน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2566) นอกจากนี้กรอบแนวคิด และทิศทางของนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติดดังกล่าวได้นำ หลักการและแนวคิดจากนโยบายการแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับสากล ได้แก่ ทิศทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดจากการประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยพิเศษ (UNGASS 2016) ดัชนียาเสพติดโลก (The Global Drug Policy Index) ตลอดจนประมวลกฎหมายยาเสพติดของประเทศไทยเป็นกรอบแนวคิดหลักในการจัดการปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน โดยปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย (กระทรวงยุติธรรม, 2568)

จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาในข้างต้นแสดงให้เห็นว่ารูปแบบที่สำคัญในการป้องกัน ปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติดในปัจจุบัน คือ การสร้างความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและองค์กรต่างๆบนพื้นฐานของกระจายบทบาทและทรัพยากรอย่างเหมาะสมในแต่ละชุมชน โดยใช้วิธีการส่งเสริมและสนับสนุนการแสวงหาองค์ความรู้ใหม่มาประยุกต์ใช้ในการป้องกัน ปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติดเชิงรุก (กรวิทย์ เกาะกลาง และศิริพร เพ็งจันทร์, 2562) ดังนั้น ในแต่ละชุมชนจึงมีเป้าหมายในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนมีการตื่นตัวและตระหนักรู้ในการป้องกัน ปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ตามที่กำหนดไว้ตามเป้าหมายแผนแม่บทยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี และนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยเรื่องความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2566 – 2570 ดังนั้นรูปแบบการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง โดยมุ่งเน้นหลักการมีส่วนร่วม (The Community Strength Model) จึงเป็นแนวคิดเพื่อเสริมสร้างให้มีการบูรณาการนโยบายและแผนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และเป็นกรอบทิศทางในการบริหารจัดการ ประสานการปฏิบัติ จัดสรรทรัพยากร งบประมาณ ในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตลอดจนกำกับติดตามและประเมินผลทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการนำนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วย การป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติดไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของกระบวนการและกลไกที่เกี่ยวข้องในแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อป้องกันและปราบปรามปัญหายาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพและนำไปสู่รูปแบบการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่สามารถใช้ได้ในทุกชุมชนในประเทศไทยได้ยั่งยืนควบคู่กับการบูรณาการระหว่าง ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนและองค์กรระหว่างประเทศ

จากการศึกษาเกี่ยวกับจำนวนคดีและผู้ติดยาเสพติดในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2563-2566 พบว่า สถานการณ์ปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดสระแก้วมีการแพร่ระบาดของยาเสพติดในทุกๆพื้นที่ 9 อำเภอ ทั้งนี้ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัดสระแก้ว ร่วมกับศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในจังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้สรุปสถานการณ์ปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว พบว่าอำเภออรัญประเทศมีสถิติการจับกุมมากที่สุดโดยมีคดีและผู้ติดยาเสพติดเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566) แม้ว่าหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ได้มีการดำเนินการอบรม ให้ความรู้ และสร้างความตระหนักรู้เพื่อป้องกัน ปราบปรามและแก้ไขปัญหายา

ยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง เช่น กิจกรรมการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างหน่วยงาน รวมทั้งปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขการดำเนินงานของสถานการณ์ปัญหาเสพติดตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา และแนวทางการประสานความร่วมมือกันระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ดังนั้น ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า รูปแบบและวิธีการการป้องกัน ปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติดของจังหวัดสระแก้วดังกล่าวยังไม่สามารถนำมาเสริมสร้างระบบและกลไกในแก้ไขปัญหายาเสพติดเชิงรุกในอำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว ได้อย่างเป็นรูปธรรม และยั่งยืน

พื้นที่ของตำบลทับพริก อำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว เป็นชุมชนที่มีหน่วยงานรัฐจำนวนมากจัดการอบรม สร้างความตระหนักรู้ในเรื่องการป้องกัน ปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 จนถึงปัจจุบัน เนื่องจากพื้นที่นี้เป็นพื้นที่กันชายแดนไทย-กัมพูชาและเป็นพื้นที่เกษตรกรรมจึงมีแรงงานกัมพูชาเดินทางเข้ามาทำงานอยู่เป็นจำนวนมากในแต่ละวันไม่ต่ำกว่า 10,000 คน อีกทั้งยังเป็นจุดผ่านของการขนย้ายยาเสพติด ส่งผลให้มีประชากรแฝงจากต่างพื้นที่ทั้งคนไทยและคนต่างด้าวเป็นจำนวนมาก ในปัจจุบันยังคงมีการโจรกรรมข้ามแดนอยู่เป็นประจำและปัญหายาเสพติดทำให้เกิดแหล่งมั่วสุม มีการแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วยากต่อการป้องกัน (เทศบาลเมืองรัฐประเทศ, 2566) อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลของ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2566) ระบุว่า พื้นที่ตำบลทับพริกเป็นชุมชนที่มีการดำเนินงานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างโดดเด่นผ่านกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน การพัฒนาการเกษตรของชุมชนอย่างยั่งยืนภายใต้แนวคิดชุมชนการจัดการตนเอง 7 ระบบหลัก และการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยมีการดึงแรงงานต่างด้าวเข้ามาเป็นเครือข่ายในการป้องกันปัญหายาเสพติดในชุมชน

จากที่มาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพปัญหาและสถานการณ์ยาเสพติดของชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลทับพริก อำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้วและศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกัน ปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติด ผลลัพธ์จากการศึกษาจะสามารถนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ให้กับชุมชนอื่นและเป็นแนวทางในการพัฒนาแผนจังหวัดในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในอำเภอรัฐประเทศแบบมีส่วนร่วม โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อที่จะสามารถเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพของคนและความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชนได้ซึ่งประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับแผนพัฒนาและดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ของเทศบาลเมืองรัฐประเทศ (เทศบาลเมืองรัฐประเทศ, 2566) งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและสถานการณ์ยาเสพติดของชุมชน ในเขตพื้นที่ตำบลทับพริก อำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้วและศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกัน ปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในเขตพื้นที่ตำบลทับพริก อำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชนและการสนทนากลุ่มเครือข่ายการทำงานด้านยาเสพติดของชุมชน องค์ความรู้ใหม่ที่จะได้จากงานวิจัยนี้ คือ แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ให้กับชุมชนหรือพื้นที่อื่นๆในการป้องกัน ปราบปรามและแก้ไขยาเสพติด เพื่อประยุกต์ใช้ในการทำงานด้านยาเสพติดในชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายในการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและสถานการณ์ยาเสพติดของชุมชน ในเขตพื้นที่ตำบลทับพริก อำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว

1.2.2 เพื่อศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกัน ปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในเขตพื้นที่ตำบลทับพริก อำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

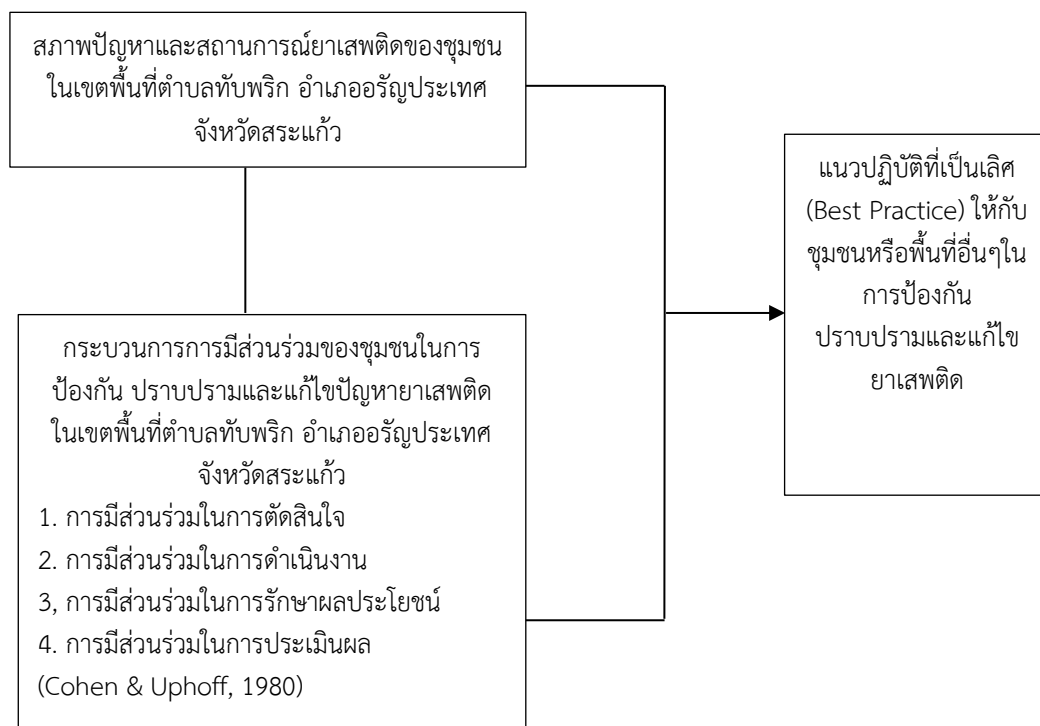
1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพปัญหาและสถานการณ์ยาเสพติดในชุมชนและกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติดในเขตพื้นที่ตำบลทับพริก อำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว ได้แก่ การมีส่วนร่วมการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรักษา

ผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยการศึกษาครั้งนี้มีแนวคิดหลักคือ แนวคิดการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff (1980)

1.3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยใช้ขอบเขตพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านทับพริก หมู่ 6 ตำบลทับพริก อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

1.3.3 ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายในงานวิจัย คือ ผู้นำชุมชนซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานด้านยาเสพติดในชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน นักพัฒนาชุมชน ตำรวจ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้บริหารโรงเรียนและครู จำนวน 10 คน และศึกษากับเครือข่ายชุมชนด้านยาเสพติดของชุมชนจำนวน 5 คน

1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัยด้วยการกำหนดวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) บนฐานแนวคิดปรากฏการณ์วิทยาแนวตีความ (Interpretive Phenomenology) ของ มาร์ติน ไฮเดกเกอร์ (Palmer, 2001) และมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย คุณสมบัติ พร้อมการกำหนดเครื่องมือในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

2.1 การกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน และเครือข่ายการทำงานด้านยาเสพติดของชุมชน จำนวน 5 คน ซึ่งมีวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยความสมัครใจ (Volunteer Technique) นำมาซึ่งคุณสมบัติ คือ เป็นผู้นำชุมชนและเครือข่ายการทำงานด้านยาเสพติดที่เป็นผู้รับผิดชอบ

หลักในการทำงานด้านยาเสพติด มีประสบการณ์การทำงานด้านยาเสพติดร่วมกับชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลทับพริก อำเภอ
อรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วและมีความสนใจในการเป็นกลุ่มเป้าหมายในงานวิจัยนี้ โดยมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

2.1.1 เกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย

1. เป็นผู้นำชุมชนและเครือข่ายในเขตพื้นที่ตำบลทับพริก อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยเป็น
ผู้นำที่เป็นทางการซึ่งเป็นผู้นำโดยตำแหน่งหน้าที่หรือผู้นำที่ไม่เป็นทางการซึ่งไม่ได้มีตำแหน่งเป็นผู้ที่เป็นทางการแต่เป็นผู้
อยู่เบื้องหลังและเป็นที่ยอมรับ เคารพของคนในชุมชน

2. เป็นผู้รับผิดชอบหลักในการทำงานด้านยาเสพติดในปัจจุบัน

3. เป็นผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานด้านยาเสพติดร่วมกับชุมชนนี้ระยะเวลาอย่างน้อย 5 ปี

4. เป็นผู้ที่มีสนใจและยินยอมเข้าร่วมการวิจัยในฐานะผู้ให้ข้อมูลสำคัญของงานวิจัยนี้

2.1.2 เกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญออกจากการวิจัย

ผู้ศึกษาดำเนินการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยออกจากการวิจัย เมื่อผู้ให้ข้อมูลมีสุขภาพหรือจิตใจที่
เป็นอุปสรรคต่อการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม หรือไม่สะดวกให้ข้อมูลในช่วงเวลาที่ทำการศึกษาวิจัย

2.2 เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.2.1 เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพปัญหา สถานการณ์ยาเสพติดและกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชน
ในการป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเขตพื้นที่ตำบลทับพริก อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
อย่างลึกซึ้ง โดยการที่จะสามารถเข้าใจปรากฏการณ์ในมุมมองของผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้นั้น ผู้วิจัยจำเป็นต้องมีเครื่องมือให้
การเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.2.1.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured) สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ผู้วิจัยเลือกใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากผู้นำชุมชน
จำนวน 10 คน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่สะท้อนถึงสภาพปัญหา สถานการณ์ยาเสพติดในเขตพื้นที่ของชุมชนตำบลทับพริกและ
กระบวนการการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการทำงานเพื่อป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยการสัมภาษณ์
เชิงลึกผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างซึ่งได้กำหนดโครงสร้างและแนวคำถามไว้ล่วงหน้า โดยสามารถปรับหรือเพิ่ม
ข้อคำถามที่เกี่ยวข้องได้ขณะสัมภาษณ์แต่ยังคงเนื้อหาสาระที่ครอบคลุมกับประเด็นที่ศึกษาไว้ ซึ่งแนวคำถามจะมีลักษณะ
ยืดหยุ่นตามสถานการณ์หรือบริบทในขณะสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลได้จริง ประกอบไปด้วย ข้อคำถาม 4 ตอน

2.2.1.2 แบบบันทึกประเด็นและแนวคำถามในการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ผู้วิจัยเลือกใช้การสนทนากลุ่มเป็นวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากเครือข่ายด้าน
ยาเสพติดของชุมชนจำนวน 5 คน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่สะท้อนถึงสภาพปัญหา สถานการณ์ยาเสพติดในเขตพื้นที่ของ
ชุมชนตำบลทับพริกและกระบวนการการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการทำงานเพื่อป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญห
ยาเสพติด รวมถึงการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและชาวบ้านในชุมชนในด้านยาเสพติด โดยผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม
ได้ให้ความยินยอมกับการวิจัยแล้วและรูปแบบการสนทนากลุ่มจะมีการกำหนดประเด็นสำคัญตามกรอบแนวคิดการวิจัย
เกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างมีส่วนร่วม ของ Cohen and Uphoff (1980) โดยประเด็นคำถามใน
การสนทนากลุ่มแบ่งออกเป็น 5 ส่วน

2.2.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การนำมาซึ่งแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured) และ แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม
(Focus Group Discussion) ที่มีคุณภาพและสามารถใช้งานเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการและสามารถตอบวัตถุประสงค์การ
วิจัยได้นั้น จำเป็นต้องมีกระบวนการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือก่อนนำมาใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบ
แนวคำถามจากแบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มโดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ
จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของคำถามทั้งด้านเนื้อหา ความชัดเจนและภาษาที่ใช้ และเมื่อได้ทำการ

ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแล้วผู้วิจัยจะดำเนินการปรับปรุงและแก้ไขแนวคำถามเพื่อนำมาใช้ในการลงภาคสนามจริงต่อไป

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยมีการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 วิธีการ คือ วิธีการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) และวิธีการศึกษาภาคสนาม (Field Study) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

3.3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study)

การศึกษาและรวบรวมเอกสารที่มีความน่าเชื่อถือโดยเป็นเอกสารวิชาการหรือเอกสารจากหน่วยงานราชการ สถิติ หนังสือ บทความวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจในบริบทเชิงพื้นที่เกี่ยวกับข้อมูลจำนวนประชากร ความหนาแน่นของประชากร ประเภทของชุมชน และนโยบาย แผนงาน โครงการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหาเสพติด และทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนประชาชน ผู้นำและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และแนวคิดเกี่ยวกับการทำงานด้านยาเสพติดในชุมชน เพื่อทำความเข้าใจบริบทและประเด็นที่ต้องการจะศึกษาและเป็นแนวทางในการออกแบบงานวิจัยต่อไป

3.3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการศึกษาภาคสนาม (Field Study)

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีการศึกษาภาคสนาม (Field Study) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม โดยนัดวันเวลากับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยก่อนล่วงหน้า ใช้เวลาประมาณ 45-90 นาทีต่อคนในการสัมภาษณ์เชิงลึกและในการสนทนากลุ่มใช้เวลาไม่เกิน 60 นาที โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนในการป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหาเสพติดของผู้นำชุมชนและเครือข่ายชุมชน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจะใช้รูปแบบการสนทนาที่เป็นธรรมชาติผ่านภาษาที่เข้าใจง่ายเพื่อสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้วิจัย ซึ่งจะนำไปสู่ความไว้วางใจที่จะให้ข้อมูลและบอกเล่าปรากฏการณ์ ทั้งนี้ประเด็นคำถามจะมีความครอบคลุมวัตถุประสงค์งานวิจัยแต่ละข้อม้อมเดียวกันก็จะมีคามยืดหยุ่นในการใช้ภาษาที่ทำให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเข้าใจง่าย ผ่อนคลายและมีอิสระในการให้ข้อมูลและบอกเล่าจากประสบการณ์ นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะมีการสังเกตภาษากายและอารมณ์ความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยในขณะสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม เพื่อใช้เป็นประโยชน์ในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลให้มีความลึกซึ้งและรอบด้านมากขึ้น

3.3.3 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูลผ่านวิธีการการตรวจสอบโดยการโยงสามเส้า (Triangulation) เป็นการเปรียบเทียบจากมุมมองหลายด้านเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและผลการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องโดยการเปรียบเทียบจากแหล่งข้อมูลหลายแหล่ง (Triangulation of Data Sources) ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการศึกษาภาคสนาม จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน และเครือข่ายชุมชนด้านยาเสพติด จำนวน 5 คน เพื่อให้ผลการศึกษาจากข้อมูลดังกล่าวมีความน่าเชื่อถือสูงมากขึ้น

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งจากวิธีการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) และวิธีการศึกษาภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยจะนำข้อมูลที่หลากหลาย มีจำนวนมากมาดำเนินการสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลภายใต้แนวคิดปรากฏการณ์วิทยาแนวตีความ (Interpretive Phenomenology) ของ มาร์ติน ไฮเดกเกอร์ (Palmer, 2001) กล่าวคือ การมุ่งทำความเข้าใจปรากฏการณ์และความหมายที่ผู้นำชุมชนและเครือข่ายชุมชนด้านยาเสพติดให้แก่ปรากฏการณ์ หมายถึง การสะท้อนถึงสภาพปัญหา สถานการณ์ยาเสพติดในพื้นที่และกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหาเสพติด โดยมีขั้นตอนรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยจะดำเนินการถอดบทสัมภาษณ์ถอดประเด็นการสนทนาจากเครื่องบันทึกเสียงและการจดบันทึกการสนทนาแบบคำต่อคำออกเป็นบทสนทนาตามตัวอักษรและตรวจสอบข้อมูลโดยการเปรียบเทียบข้อมูลจากการฟังเสียงการสัมภาษณ์จากเครื่องบันทึกเสียงหลายๆครั้ง
 2. นำข้อมูลที่ได้ออกการถอดบทสัมภาษณ์มาอ่านทบทวนและสังเกตความหมายของคำบรรยาย ตัดข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องออก หรือที่เรียกว่า การย่อข้อมูล (Data Reduction) ซึ่งเป็นกระบวนการการจัดการข้อมูลให้เป็นระเบียบ มีความกระชับ เข้าใจง่ายและเชื่อมโยงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ จากนั้นจะดำเนินการถอดรหัสข้อความ (Coding) ออกจากบทสนทนาและพิจารณาคำหรือข้อความที่เป็นประเด็นย่อย (Sub Themes)
 3. สรุปรวมประเภทของเรื่องหรือประเด็นย่อยที่ได้ ที่มีเนื้อหาเข้ากลุ่มกันรวมเข้าเป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งเรียกว่า การสรุปประเด็นหลัก (Themes)
 4. พิจารณาแต่ละประเด็นและความหมายของคำตอบของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยในแต่ละสถานการณ์จนเรื่องที่ตอบสนองกลายเป็นแบบอย่าง (Exemplars) หรือเป็นเรื่องที่สามารอธิบายความหมายของสถานการณ์นั้นๆได้
 5. การจำแนกข้อมูลที่ได้ตามความหมายที่สามารถอธิบายการกระทำต่างๆซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจภายใต้บริบทนั้นได้อย่างดี
- ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งผลการศึกษาที่มีความถูกต้อง ผู้วิจัยมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อสรุปจากการวิเคราะห์และตีความข้อมูลเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทและสามารถตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้อย่างถูกต้อง

3. สรุปผลการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและสถานการณ์ยาเสพติดของชุมชน และศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกัน ปรามปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในเขตพื้นที่ตำบลทับพริก อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ซึ่งใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) บนฐานแนวคิดปรากฏการณ์วิทยาแนวตีความ (Interpretive Phenomenology) ซึ่งมีการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านวิธีการศึกษาจากเอกสารและวิธีการศึกษาภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน และการสนทนากลุ่มเครือข่ายการทำงานด้านยาเสพติดของชุมชนจำนวน 5 คน จากการศึกษา นำมาสู่ข้อค้นพบและผลการวิจัย ดังนี้

3.1 สภาพปัญหา สถานการณ์ยาเสพติดของชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลทับพริก

ในช่วงปี พ.ศ. 2560 เป็นต้นมา ชุมชนตำบลทับพริก อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ประสบปัญหายาเสพติดมาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นพื้นที่ชายแดนติดกับประเทศกัมพูชา มีแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานจำนวนมาก และเป็นจุดผ่านของการขนย้ายยาเสพติด ในระดับอำเภอรัญประเทศ มีการศึกษาเพิ่มเติมและวางกลยุทธ์การปฏิบัติการเฝ้าระวังตามนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งพบว่าการปฏิบัติการเฝ้าระวังในด้านมาตรการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด มาตรการเฝ้าระวังในครัวเรือน และมาตรการชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นเครือข่ายด้านยาเสพติดและหน่วยงานรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เสนอว่า ชุมชนควรยกระดับความเข้มแข็งในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจากระดับครอบครัวไปสู่ระดับชุมชนและสังคม รวมถึงการตรวจตราและคุมเข้มพื้นที่เสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของยาเสพติดอย่างเป็นรูปธรรมที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งคือ ผู้นำชุมชนและเครือข่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการป้องกัน ปรามปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติดทั้งในระดับอำเภอรัญประเทศและเขตพื้นที่ชุมชนตำบลทับพริกได้ชี้ให้เห็นว่าปัญหายาเสพติดยังคงเป็นประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญและควรมีกลยุทธ์การเฝ้าระวังและป้องกันที่เข้มแข็งในชุมชน

เบื้องต้นโครงการและกิจกรรมที่ชุมชนได้จัดขึ้นจะเป็นในรูปแบบของการดำเนินมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างเข้มแข็ง โดยมีการสุ่มตรวจปัสสาวะเยาวชนและแรงงานต่างด้าว รวมถึงการสร้างเครือข่ายหมู่บ้านคู่ขนานไทย-กัมพูชา เพื่อร่วมจัดเวรยามเฝ้าระวังในช่วงกลางวันและกลางคืน นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทับพริก ได้รับการยกย่องจากมูลนิธิในปี พ.ศ. 2565 สำหรับความทุ่มเทในการช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน โดยนอกจากการรักษาพยาบาลแล้ว ยังร่วมกับผู้นำชุมชนในการป้องกันปรามปรามปัญหายาเสพติดในหมู่เยาวชน เพื่อยกระดับความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

จากข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหายาเสพติดในตำบลทับพริก อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว สิ่งที่ชุมชนต้องการเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดสามารถแบ่งออกเป็น 4 ด้านหลัก ๆ ได้แก่:

1. มาตรการป้องกันและเฝ้าระวังที่เข้มแข็งขึ้น

- เพิ่มจุดตรวจและกำลังเจ้าหน้าที่ลาดตระเวนชายแดนเพื่อลดการลักลอบนำเข้ายาเสพติด
- ติดตั้งกล้องวงจรปิดในพื้นที่เสี่ยงและเส้นทางลำเลียงยาเสพติด
- สนับสนุนการจัดตั้งเครือข่ายอาสาสมัครเฝ้าระวังในหมู่บ้าน (เช่น กลุ่มบ้านสีขาว หรือหมู่บ้านคูขนานไทย-กัมพูชา)
- ส่งเสริมการตรวจปัสสาวะในกลุ่มเสี่ยง เช่น เยาวชนและแรงงานต่างด้าว

2. การบำบัดและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด

- เพิ่มศูนย์บำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดในระดับตำบลหรือลดระยะเวลารอคอยในการส่งตัวรักษา
- สนับสนุนโครงการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยา โดยเฉพาะการฝึกอาชีพและสร้างงานให้กับผู้ที่ผ่านการบำบัด
- จัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาและสังคมสำหรับเยาวชนและครอบครัวของผู้ติดยา

3. การเสริมสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม

- ส่งเสริมอาชีพทางเลือก เช่น เกษตรอินทรีย์ หัตถกรรม และการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อลดแรงจูงใจในการค้ายาเสพติด
- สนับสนุนกองทุนหมู่บ้านและโครงการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เข้าถึงกลุ่มเปราะบาง
- จัดกิจกรรมสร้างสรรคสำหรับเยาวชน เช่น กีฬา ศิลปะ และดนตรี เพื่อลดโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

4. การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ

- ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน และประชาสังคมร่วมมือกันในโครงการป้องกันยาเสพติด
- ส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนและวัดเข้ามามีบทบาทในการให้ความรู้และแนะแนวทางชีวิตแก่เยาวชน
- ใช้สื่อสารมวลชนและโซเชียลมีเดียให้ความรู้เรื่องโทษของยาเสพติดและวิธีป้องกัน

ชุมชนตำบลทับพริกต้องการแนวทางแก้ปัญหายาเสพติดแบบองค์รวมที่ไม่เพียงแต่ปราบปราม แต่ต้องมีมาตรการป้องกันฟื้นฟู และสร้างโอกาสให้กับคนในพื้นที่อย่างยั่งยืนเพื่อให้ปัญหายาเสพติดหมดไปในระยะยาว

3.2 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกัน ปราบปรามและแก้ปัญหายาเสพติด ในเขตพื้นที่ตำบลทับพริก อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

จากการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกัน ปราบปราม และแก้ปัญหายาเสพติดในพื้นที่ตำบลทับพริก อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว พบว่า ชุมชนมีการดำเนินงานภายใต้แนวคิดการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ โดยสามารถจำแนกกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ภาครัฐ ชุมชน ครอบครัว และบุคคล โดยมีประเด็นสำคัญดังนี้:

1. ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการสร้างการตระหนักรู้และเป็นแรงจูงใจในการรวมพลังของคนในชุมชน ผู้นำที่มีความรู้ ทักษะการสื่อสาร และสามารถวิเคราะห์สถานการณ์เกี่ยวกับยาเสพติดได้อย่างแม่นยำ มีบทบาทเชิงบวกต่อการป้องกันยาเสพติด อีกทั้งยังสามารถสร้างแรงจูงใจให้กับประชาชนในพื้นที่ในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและสร้างความเชื่อมั่นของชุมชนในการป้องกัน ปราบปรามและแก้ปัญหายาเสพติด อย่างไรก็ตาม ยังพบความจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพผู้นำบางกลุ่มที่ยังขาดความมั่นใจหรือทักษะเฉพาะทาง

2. ความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐและท้องถิ่นมีส่วนช่วยขับเคลื่อนการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ การบูรณาการ อย่างเป็นระบบระหว่างหน่วยงาน เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สาธารณสุข การศึกษา และหน่วยงานภาครัฐ ส่งผลให้เกิดการจัดการปัญหาอย่างครอบคลุมในรูปแบบของการจัดการปัญหาแบบองค์รวม โดยแต่ละหน่วยงานมีบทบาทที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่สนับสนุนและส่งเสริมซึ่งกันและกันในการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไข

ปัญหาหายาเสพติด อย่างไรก็ตาม การขาดระบบติดตามและการสื่อสารที่ต่อเนื่องยังเป็นอุปสรรคสำคัญที่ควรได้รับการแก้ไขในเขตพื้นที่ตำบลทับพริก

3. ประชาชนมีบทบาทเป็นพลังหลักในการเฝ้าระวังและแจ้งเบาะแส รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมป้องกันปัญหาหายาเสพติด โดยเฉพาะกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ในครอบครัวและระดับชุมชน อย่างไรก็ตาม กลุ่มเปราะบาง เช่น เยาวชนที่อยู่นอกระบบการศึกษา หรือครอบครัวรายได้น้อย ยังขาดโอกาสในการเข้าถึงการมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง

4. การพัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนเข้มแข็งมีผลต่อความยั่งยืนของการป้องกันปัญหาหายาเสพติด โดยเฉพาะกระบวนการวางแผนร่วมกัน การใช้ทรัพยากรในชุมชน และการสนับสนุนจากภายนอก แม้จะพบข้อจำกัดในบางพื้นที่ด้านทรัพยากรและความต่อเนื่องของความร่วมมือ

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าแนวทางการมีส่วนร่วมแบบองค์รวมที่ผสมผสานการป้องกันปราบปราม ฟื้นฟู และติดตามผลอย่างเป็นระบบตามแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1980) เป็นแนวทางที่เหมาะสมต่อการจัดการปัญหาหายาเสพติดในระดับชุมชน โดยตำบลทับพริกสามารถใช้เป็นกรณีศึกษาหรือแนวทางปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในการพัฒนาโครงการต่อต้านยาเสพติด และเป็นต้นแบบในการขยายผลสู่ชุมชนอื่นที่มีลักษณะปัญหาใกล้เคียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. อภิปรายผล

ผลการศึกษาสภาพปัญหาและสถานการณ์ยาเสพติดของชุมชน และศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในเขตพื้นที่ตำบลทับพริก อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว แสดงให้เห็นว่ากระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่มีประสิทธิภาพ และสามารถวิเคราะห์ผลในเชิงลึกตามประเด็นสำคัญ ดังนี้

4.1 สภาพปัญหา สถานการณ์ยาเสพติดของชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลทับพริก

ในช่วงปี พ.ศ. 2560 เป็นต้นมา ชุมชนตำบลทับพริก อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ประสบปัญหาหายาเสพติดอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นพื้นที่ชายแดนติดกับประเทศกัมพูชา มีแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานจำนวนมาก และเป็นจุดผ่านของการขนย้ายยาเสพติด ในระดับอำเภออรัญประเทศ มีการศึกษาเพิ่มเติมและวางกลยุทธ์การปฏิบัติการเฝ้าระวังตามนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งพบว่าการปฏิบัติการเฝ้าระวังในด้านมาตรการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด มาตรการเฝ้าระวังในครัวเรือน และมาตรการชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นเครือข่ายด้านยาเสพติดและหน่วยงานรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เสนอว่า ชุมชนควรยกระดับความเข้มแข็งในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจากระดับครอบครัวไปสู่ระดับชุมชนและสังคม รวมถึงการตรวจตราและคุมเข้มพื้นที่เสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของยาเสพติดอย่างเป็นรูปธรรม การศึกษาโดย ไพฑูรย์ มาเมือง และคณะ (2563) พบว่า พื้นที่ชายแดนที่มีแรงงานข้ามชาติและเส้นทางลำเลียงยาเสพติดจำเป็นต้องมีกลไกความร่วมมือระหว่างรัฐและชุมชนอย่างเข้มแข็ง ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ของตำบลทับพริกที่ต้องเผชิญกับปัจจัยเสี่ยงที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนจึงเป็นสิ่งที่สำคัญในการสร้างแนวทางการป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติดในอย่างเป็นรูปธรรม

4.2 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชน

ชุมชนตำบลทับพริกได้มีการดำเนินงานภายใต้แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนจึงเป็นกลไกสำคัญในการป้องกันปราบปราม และแก้ไขปัญหายา ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 4 ระดับหลัก ได้แก่ ภาครัฐ ชุมชน ครอบครัว และบุคคล โดยมีวิธีการ ดังนี้

4.2.1 การตระหนักรู้และสร้างแรงจูงใจของผู้นำชุมชน

บทบาทและศักยภาพของผู้นำชุมชนเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งในชุมชน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าผู้นำชุมชนที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดสามารถสร้างแรงจูงใจให้กับประชาชนในการเข้าร่วมกิจกรรมและสร้างความเชื่อมั่นในความสามารถของชุมชนเอง ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิริยา อริยกุลไชยศิลป์ (2565, น. 49) ซึ่งระบุว่าผู้นำที่มีทักษะด้านการสื่อสารและการวิเคราะห์สถานการณ์ จะสามารถเชื่อมโยงความ

ร่วมมือจากภายในและภายนอกชุมชนได้ดี นอกจากนี้ผู้นำที่มีการสื่อสารที่สร้างสรรค์นำไปสู่ความสำเร็จของทีมหรือชุมชน ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิพัทธ์ กานตอัมพร และวรรณวีร์ บุญคุ้ม (2567, น. 11) อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้ยังพบข้อจำกัดในกลุ่มผู้นำบางส่วนที่ขาดความมั่นใจในตนเองหรือยังไม่มีทักษะเพียงพอ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนอย่างต่อเนื่อง

4.2.2 ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการแก้ไขปัญหาหายาเสพติดในพื้นที่การมีหน่วยงานหลากหลาย เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานด้านสาธารณสุข การศึกษา และหน่วยงานภาครัฐ ทำให้เกิดความหลากหลายในวิธีการแก้ปัญหา ผลการวิจัยพบว่าความร่วมมือที่ประสบความสำเร็จมากที่สุด คือการจัดการปัญหาแบบองค์รวม ซึ่งแต่ละหน่วยงานมีบทบาทเฉพาะด้านที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน ข้อนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วลัยรัชชา เลิศรัชชาพันธุ์ (2560, น. 53) ที่กล่าวถึงความสำคัญของการแบ่งหน้าที่ชัดเจนในการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม การศึกษาแสดงให้เห็นว่าการขาดกลไกติดตามผลและการสื่อสารระหว่างหน่วยงานบางส่วนยังเป็นอุปสรรคที่ต้องแก้ไขในอนาคต

4.2.3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าประชาชนมีบทบาทสำคัญในการเป็นกำลังหลักในการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติด โดยเฉพาะการแจ้งเบาะแส การเข้าร่วมกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ และการส่งเสริมกิจกรรมในครอบครัว ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรา พานทองรักษ์ (2561, น. 14) ซึ่งระบุว่า การสร้างพื้นที่ปลอดภัยและกิจกรรมที่สร้างสรรค์สามารถลดพฤติกรรมเสี่ยงในกลุ่มเยาวชนได้ อย่างไรก็ตาม การวิจัยยังชี้ให้เห็นว่ากลุ่มประชาชนบางส่วน เช่น เยาวชนที่อยู่นอกระบบการศึกษา หรือครอบครัวที่มีรายได้น้อย ยังขาดโอกาสในการเข้าถึงกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม

4.2.4 การพัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนเข้มแข็ง

การพัฒนาารูปแบบการสร้างชุมชนที่ยั่งยืนผ่านการวางแผนร่วมกันของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีส่วนช่วยสร้างแนวทางป้องกันปัญหายาเสพติดที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะกระบวนการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนในชุมชน การส่งเสริมอาชีพ และการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิสิทธิ์ สีซัดเค้า และชลีรัตน์ เจริญพร (2564, น. 11) ที่ระบุว่า การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในระยะยาวจำเป็นต้องอาศัยทั้งกลไกชุมชนและการสนับสนุนจากภายนอก อย่างไรก็ตาม การพัฒนาในบางพื้นที่ยังมีข้อจำกัด เช่น การขาดทรัพยากรหรือความร่วมมือที่ไม่ต่อเนื่อง ซึ่งอาจทำให้กิจกรรมบางอย่างไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้

จากผลการวิจัยพบว่า การแก้ไขปัญหาหายาเสพติดในตำบลทับปรือจำเป็นต้องใช้แนวทางแบบองค์รวมที่ผสมผสานระหว่างมาตรการป้องกัน ปราบปราม พื้นฟู และติดตามผลอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff (1980) ที่เน้นให้ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการปัญหาสังคมของตนเอง นอกจากนี้ ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ มหุร พูลสวัสดิ์ และคณะ (2555) ที่ระบุว่าชุมชนที่มีการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานรัฐและประชาชนสามารถลดอัตราการแพร่ระบาดของยาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวโดยสรุป ชุมชนตำบลทับปรือสามารถใช้ผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในการพัฒนาโครงการต่อต้านยาเสพติดอย่างยั่งยืน และสามารถนำไปปรับใช้กับชุมชนอื่นที่มีลักษณะปัญหาคล้ายคลึงกันเพื่อเป็นต้นแบบของการแก้ไขปัญหาหายาเสพติดในระดับชุมชนและท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5.1.1 สนับสนุนการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

โดยรัฐควรจัดตั้งคณะกรรมการระดับท้องถิ่นที่เน้นการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสฟติด โดยมีตัวแทนจากทุกภาคส่วน เช่น ผู้นำชุมชน หน่วยงานรัฐ เอกชน โรงเรียน และสถาบันศาสนา นอกจากนี้ การออกนโยบายส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบและจัดสรรงบประมาณสำหรับกิจกรรมในชุมชน

5.1.2 พัฒนานโยบายสนับสนุนกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

มีการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเยาวชน เช่น การแข่งขันกีฬา กิจกรรมดนตรี หรือโครงการฝึกอาชีพและสนับสนุนการสร้างเครือข่ายผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและช่วยสร้างความเชื่อมโยงระหว่างครอบครัว

5.1.3 จัดทำระบบฐานข้อมูลชุมชนเกี่ยวกับยาเสพติด

นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่ เช่น การเฝ้าระวังผู้ที่มีความเสี่ยง และข้อมูลสถิติที่สามารถนำไปวิเคราะห์เพื่อกำหนดนโยบายที่ตรงเป้าหมายและมีการออกแบบระบบแจ้งเหตุปัญหาเสฟติดในชุมชนที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย เช่น แอปพลิเคชันหรือสายด่วน

5.1.4 สนับสนุนงบประมาณในระดับท้องถิ่น

กระทรวงมหาดไทยควรจัดงบประมาณเฉพาะเพื่อสนับสนุนโครงการที่มีผลกระทบเชิงบวกในระยะยาว เช่น โครงการฝึกอาชีพ การจัดกิจกรรมในพื้นที่ และโครงการให้ความรู้

5.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

5.2.1 ขยายผลสู่พื้นที่อื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึง

ควรนำแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนจากตำบลทับปรือไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ชนบทอื่น ๆ โดยเฉพาะการจัดประชุมร่วมกับประชาชนในท้องถิ่น เพื่อร่วมกันวางแผนและดำเนินการอย่างเป็นระบบ

5.2.2 ส่งเสริมชุมชนต้นแบบและการเรียนรู้ข้ามพื้นที่

ควรผลักดันให้ตำบลทับปรือเป็นชุมชนต้นแบบในการแก้ไขปัญหาเสฟติด โดยจัดกิจกรรมศึกษาดูงาน และเผยแพร่ผลลัพธ์ความสำเร็จผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้กับชุมชนอื่น

5.2.3 พัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพผู้นำชุมชน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมเพิ่มพูนทักษะด้านการวิเคราะห์ปัญหา การสื่อสาร และการบริหารจัดการ เพื่อให้ผู้นำชุมชนสามารถขับเคลื่อนการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

5.3.1 การศึกษาผลกระทบในระยะยาว

ควรดำเนินการวิจัยเพื่อติดตามและประเมินผลกระทบของโครงการหรือกิจกรรมป้องกันยาเสฟติดในระยะเวลา 3–5 ปี เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความยั่งยืนของผลลัพธ์และประสิทธิผลของมาตรการที่นำมาใช้

5.3.2 การวิจัยเชิงปฏิบัติการร่วมกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

เสนอให้มีการออกแบบงานวิจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น เยาวชนหรือผู้สูงอายุ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและแนวทางในการดำเนินงานที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการเฉพาะของแต่ละกลุ่มอย่างแท้จริง

5.3.3 การพัฒนาโมเดลเชิงกลยุทธ์เพื่อการแก้ไขปัญหายั่งยืน

ควรมีการออกแบบและพัฒนาโมเดลเชิงกลยุทธ์ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้หลากหลายพื้นที่และสถานการณ์ อาทิ โมเดลการจัดการความร่วมมือในชุมชน หรือกิจกรรมป้องกันสำหรับกลุ่มเสี่ยงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาและการขยายผลในระดับพื้นที่

6. เอกสารอ้างอิง

- กรมประชาสัมพันธ์. (2566). *นายกรัฐมนตรีประกาศนโยบายลดปัญหายาเสพติดให้ได้อย่างเป็นรูปธรรม*.
<https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG231031164218671>
- กรวิทย์ เกาะกลาง, และศิริพร เฟื่องจันทร์. (2562). การมีส่วนร่วมของภาคพลเมืองในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในสังคมไทย. *วารสารสันติสุขปริทรรศน์*, 1(1), 27-37.
- กระทรวงยุติธรรม. (2568). *แผนปฏิบัติการป้องกันปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติด ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568*.
<https://strategy.mol.go.th/wp-content/uploads/sites/23/2025/02/25681-1.pdf>
- เทศบาลเมืองอรัญญประเทศ. (2566). *การศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดในภาพรวมของการพัฒนาในมิติต่าง ๆ*. https://www.sakaeo.go.th/websakaeo/files/com_document_develop/2021-05_76f7b8f01f4f3e5.pdf
- ธีรสิทธิ์ สีซัดเค้า, และชูลีรัตน์ เจริญพร. (2564). การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษากำนันหน่วยปกครอง หมู่ที่ 10 ตำบลดงดินแดง อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี. ใน *การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา ระดับชาติ ครั้งที่ 16* (น. 502-516). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต.
- นิพัทธ์ กานต้อมพร, และวรรณวีร์ บุญคุ้ม. (2567). การพัฒนารูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรี. *วารสาร มจร การพัฒนาลังคม*, 9(1), 140-153.
- พัชรา พานทองรักษ์. (2561). *ผลของการจัดกิจกรรมโดยใช้เทคนิคละครเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมความปลอดภัยของเด็กวัยอนุบาล* [วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ มาเมือง, ธรรมนิธย์ วราภรณ์, และวีระศักดิ์ จินารัตน์. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำที่แท้จริง การเข้าร่วมภาคพลเมือง และการพัฒนาการเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 4(1), 227-236.
- มทูล พูลสวัสดิ์, ไมตรี จันทรา, และนพรัตน์ ชัยเรือง. (2555). แนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดของสถานศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพัทลุง. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์*, 4(2), 41-58.
- วลัญช์ชา เลิศรัชชาพันธุ์. (2560). *การส่งเสริมการจัดการสุขภาวะแบบองค์รวมเพื่อประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคกลางตอนบน*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิริยา อริยกุลไชยศิลป์. (2565). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมการสื่อสารองค์การ แรงจูงใจในการทำงานเป็นทีม ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานองค์กรเอสไมล์กรุ๊ป* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2566). *ยุทธศาสตร์ 3 สายใยรัก: สร้างเสริมสุขภาวะที่ดีคนทับพริก*.
<https://web.codi.or.th/20190104-2685/>
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2566). *รายงานสถิติเกี่ยวกับยาเสพติดประจำปี 2566*.
<https://www2.oncb.go.th/EBookLibrary/รายงานผลการดำเนินงานฯ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566.pdf>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). *การสำรวจความคิดเห็นประชาชนในการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการภายใต้นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการป้องกันปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติด*.
https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_detail/2023/20231004110423_58942.pdf
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity. *World Development*, 8(3), 213-235.
- Palmer, J. A. (Ed.). (2001). *Fifty key thinkers on the environment*. Routledge.